

Παράγοντες που Επηρεάζουν τον Πολλαπλασιασμό της Ελιάς

Γράφει ο Γιώργος Κωστελένος
Γεωπόνος - Φυτωριούχος - Ερευνητής

Η ελιά είναι το σύμβολο της μεσογειακής χλωρίδας και μπορεί να ζήσει χιλιάδες χρόνια. Σε όλες τις χώρες της Μεσογείου αναφέρονται παραγωγικά δένδρα ελιάς πολλών εκατοντάδων ή ακόμα και χιλιάδων χρόνων. Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες μελέτες και έρευνες η καλλιεργούμενη ελιά *Olea europaea subsp europaea var. europaea* προέρχεται από την άγρια ελιά *Olea europaea subsp europaea var. silvestris* και η εξημέρωσή της, σύμφωνα με την επικρατούσα θεωρία, έλαβε χώρα πριν από περίπου 6.000 χρόνια κάπου στην ανατολική Μεσόγειο ή την Ανατολία ή τη Μέση Ανατολή.

Nεότερες προσεγγίσεις και αρχαιολογικά ευρήματα στην Ελλάδα μπορούν να στηρίξουν τη θεωρία ότι η εξημέρωση της ελιάς έγινε στην ευρύτερη περιοχή του Αιγαίου πελάγους και ειδικότερα στην περιοχή που ορίζεται βόρεια από το νησί της Λέσβου, νότια από την Κρήτη, δυτικά από την Εύβοια, την Αττική, την ανατολική Κορινθία και την Αργολίδα και ανατολικά από τις κεντρικές και νότιες ακτές της δυτικής Μικράς Ασίας.

Αυτή η γεωγραφική περιοχή συμπίπτει με τα σημερινά όρια καλλιέργει-

ας της ελληνικής ποικιλίας «Θρουμπολιά Αιγαίου», της οποίας δένδρο ηλικίας μεγαλύτερης των 6.000 ετών έχει εντοπιστεί στο νησί της Νάξου. Εάν λοιπόν πραγματικά όπως υποστηρίζουν οι επιστήμονες η εξημέρωση της ελιάς έγινε πριν από 6.000 χρόνια, τότε στη Νάξο υπάρχει ένα τέτοιο δένδρο ηλικίας τουλάχιστον 6.000 ετών που χρονικά ανάγεται στην εποχή εξημέρωσης της ελιάς.

Τη θεωρία ότι η εξημέρωση της ελιάς έλαβε χώρα στον ευρύτερο χώρο του Αιγαίου ενισχύουν και άλλου είδους έ-

ρευνες, όπως π.χ. ότι στην Ελλάδα, την Κρήτη, το Αιγαίο και τις δυτικές ακτές της Μικράς Ασίας δεν υπάρχουν αυτοφυείς «Άγριελιές».

Η διαπίστωση αυτή εξηγείται λογικά και εύκολα, διότι η επί τουλάχιστον 6.000 χρόνια καλλιέργεια της ήμερης ελιάς στην περιοχή του Αιγαίου με τη διασπορά μέσω του αέρα γύρης «ήμερης ελιάς» στους πληθυσμούς «άγριας ελιάς» έχει εκφυλίσει τις «αγριελιές» τόσο ώστε σήμερα να μην υπάρχουν πλέον στα βουνά «αγριελιές», παρά μόνο πληθυσμοί «ήμερης ελιάς».

Ο ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ

Τι σχέση έχουν τώρα όλα τα πο πάνω με τον εμβολιασμό της ελιάς;

Ας δούμε λοιπόν και ας πάρουμε το θέμα του εμβολιασμού της ελιάς από την αρχή.

Η καλλιεργούμενη ελιά πολλαπλασιάζεται με δύο κυρίως τρόπους και ο κάθε ένας τρόπος πολλαπλασιασμού έχει διάφορες παραλλαγές, χρόνους εφαρμογής και ταχύτητες πολλαπλασιασμού:

A) Με εμβολιασμό και σημαντικότερους τρόπους, τους:

1. Πλακίτη εμβολιασμό,
2. Ασπιδιωτό εμβολιασμό ή εμβολιασμό με πέννα,
3. Υπόφλοιο εγκεντριισμό,
4. Σχιστό εμβολιασμό,
5. Μονό αγγλικό εμβολιασμό,
6. Διπλό αγγλικό εμβολιασμό.

B) Με απ' ευθείας ήμερα τμήματα και ειδικότερα:

1. Με γόγγρους,
2. Με μοσχεύματα ξηρού ξύλου,

3. Με κουτσουράκια,
4. Με φυλλοφόρα μοσχεύματα στην υδρονέφωση,
5. Με ιστοκαλλιέργεια,
6. Με τεχνητούς σπόρους.

Αναφερόμενοι στον πολλαπλασιασμό της ελιάς με εμβολιασμό, το κύριο και σημαντικότερο θέμα δεν είναι αυτός καθαυτός ο τρόπος εμβολιασμού που εφαρμόζεται, αλλά τα υποκείμενα που χρησιμοποιούνται στον εμβολιασμό.

Όπως προαναφέρθηκε «αγριελιές» με τη βοτανική έννοια του όρου στον Ελλαδικό χώρο, το Αιγαίο και την Κρήτη δεν υπάρχουν. Άρα οι ισχυρισμοί πάρα πολλών Ελλήνων φυτωριούχων περί του εμβολιασμού της ελιάς σε «αγριελιές» προσκρούει στα επιστημονικά ευρήματα και είναι παντελώς αναληθής και παραπλανητική. Η πραγματικότητα είναι ότι οι εμβολιασμοί αυτοί γίνονται ή σε σπορόφυτα που αναπτύχθηκαν από κουκούτσια στα

φυτώρια ή σε φυτά (κουτσουράκια) που αναπτύχθηκαν από κουκούτσια στα βουνά και συλλέχθηκαν προς εμβολιασμό. Σε κάθε περίπτωση όλοι αυτοί οι εμβολιασμοί γίνονται σε άγνωστης προέλευσης και ιδιοτήτων πληθυσμούς «ήμερης ελιάς».

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Αλλά και πάλι η προέλευση όλων αυτών των σπορόφυτων προς εμβολιασμό, δηλαδή αν είναι πραγματικές «αγριελιές» ή «ήμερες» ελιές, δεν θα είχε κανένα πρακτικό ενδιαφέρον εάν δεν υπήρχαν άλλα σημαντικότερα προβλήματα και επιπτώσεις.

Έχει πλέον αποδειχθεί επιστημονικά και στην ελιά ότι τα υποκείμενα επηρεάζουν τις εμβολιασμένες ποικιλίες ελιάς θετικά ή αρνητικά. Η ικανότητα αυτή των υποκειμένων να επιδρούν στα εμβόλια είναι γνωστή από χρόνια και χρησιμοποιείται ευρέως σε άλλου είδους δένδρως καλλιέργειες. Τα υποκείμενα π.χ. στα εσπεριδοειδή επιδρούν στην παραγωγικότητα των δένδρων, στην αντοχή τους στο ψύχος, στην ποιότητα των παραγόμενων καρπών κ.λ.π. Επίσης, στα γιγαρτόκαρπα (μήλα) μέσω των κατάλληλων υποκειμένων μπορεί να ελεγχθεί το μέγεθος των φυτών κ.α.

Με τη χρησιμοποίηση «τυχαίων υποκειμένων ελιάς» άγνωστης ταυτότητας και ιδιοτήτων, το μόνο που επιτυγχάνεται είναι ένας «τυχαίος και άγνωστης αποτελεσματικότητας» πολλαπλασιασμός της ελιάς, που συμφέρει βέβαια τους φυτωριούχους, αλλά διαφέρει πολύ από τα επιθυμητά αποτελέσματα για τους παραγωγούς. Παράγονται δηλαδή δένδρως ελιάς παντελώς ανομοιομορφα μεταξύ τους που μετά από κάποια χρόνια θα διαφέρουν στις αντοχές σε βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες, στην παραγωγικότητα και την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων. Σε καμία περίπτωση δεν αληθεύει ότι τα σπορόφυτα αναπτύσσουν κάθε-

το ριζικό σύστημα, ότι αντέχουν περισσότερο στο ψύχος, ότι αντέχουν στην ξηρασία, ότι αντέχουν στις ασθένειες του εδάφους, ότι δίνουν παραγωγικότερα δένδρα. Όλα τα πιο πάνω είναι μύθος. Πώς εξάλλου μπορούν να είναι ορθά και να υποστηρίζονται τέτοια συμπεράσματα όταν τα υποκείμενα ελιάς που χρησιμοποιούνται είναι «κάθε «καρυδιάς - καρύδι», ή ποσωστά στην προκειμένη περίπτωση, κάθε «ελιάς - κουκούτσι»;

Ο Νίκος Λύχνος, ο μέγιστος των ελληνικών ελαιοκόμων, ήδη από το 1949 στο δεύτερο τόμο του έργου του «ΤΟ ΔΕΝΔΡΟΝ ΤΗΣ ΕΛΑΙΑΣ ΚΑΙ Η ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ», αναλύοντας διεξοδικά το θέμα του καλύτερου τρόπου πολλαπλασιασμού της ελιάς στις σελίδες 7 - 19, αναφέρει χαρακτηριστικά ότι τα «ήμερα» δένδρα είναι βραχύζωα, αδύνατα και αναπτύσσονται κακώς: «Τα γεγονότα τουναντίον μας πείθουν περί του εναντίου,».

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Οι λύσεις - επιλογές στα πιο πάνω προβλήματα της ελαιοκομίας είναι δύο:

- A)** Η χρήση μοσχευμάτων ελιάς και ειδικότερα δενδρυλλίων ελιάς που προέρχονται από πολλαπλασιασμό με φυλλοφόρα μοσχεύματα στην υδρονέφωση, όπου όμως αυτό είναι δυνατό να εφαρμοστεί.
- B)** Η χρήση κλωνικών υποκειμένων ελιάς, δηλαδή υποκειμένων ελιάς με γνωστές ιδιότητες.

Οι σημαντικότεροι 10 βιοτικοί, αβιοτικοί αλλά και άλλοι παράγοντες όπου η χρήση κατάλληλων κλωνικών υποκειμένων ελιάς θα μπορούσε να δώσει λύσεις είναι:

1. Η αντοχή στο Βερπισίλλιο (αδρoμύκωση),
2. Η αντοχή στα υφάλμυρα νερά - αλατότητα του εδάφους,
3. Η αντοχή στην ξηρασία,

Μερική συμβατότητα υποκειμένου και εμβολίου ελιάς

4. Η αντοχή στα βαριά εδάφη που νεροκρατούν,
5. Η αντοχή στα αλκαλικά εδάφη, δηλαδή τα εδάφη με υψηλό pH,
6. Η αντοχή στο ψύχος,
7. Η μεγαλοκαρπία, αφορά ιδιαίτερα τις βρώσιμες ελιές,
8. Η υψηλή παραγωγικότητα,
9. Ο νανισμός στα δένδρα,
10. Η πρωίμηση της παραγωγής αφορά κυρίως την καλλιέργεια της ελιάς σε περιοχές με πρώιμους παγετούς.

Τα παραπάνω προβλήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο με τη χρήση απευθείας «ήμερων» δενδρυλλίων - όπου αυτό είναι εφικτό - ή τη χρήση κλωνικών υποκειμένων. Η δυσκολία σε όλο αυτό εγχείρημα είναι ότι η επίδραση των υποκειμένων διαφέρει από ποικιλία σε ποικιλία. Δηλαδή σε άλλες ποικιλίες τα υποκείμενα προκαλούν νανισμό και σε άλλες όχι. Θα πρέπει λοιπόν να γίνεται ξεχωριστή μελέτη της συμπεριφοράς των επιθυμητών ποικιλιών σε διαφορετικά υποκείμενα.

Παρά την οικονομική κρίση που μασιάζει την Ελλάδα τα τελευταία 7 χρό-

νια, τέτοιου είδους μελέτες εντοπισμού κατάλληλων υποκειμένων ελιάς έχουν αρχίσει να γίνονται και στην Ελλάδα από φυτωριούχους και επιστήμονες, με σημαντικότερες υπό εξέταση ποικιλίες ελιάς τις: «Καλαμών», «Καρυδολιά Χαλκιδικής» και «Αμφίσσης».

Οι παράγοντες που μελετούνται είναι:

1. Η αντοχή στο Βερπισίλλιο, που μασιάζει και τις τρεις προαναφερθείσες ποικιλίες,
2. Η αντοχή στα υφάλμυρα νερά, αφορά κυρίως την ποικιλία «Καλαμών»,
3. Η μεγαλοκαρπία, αφορά κυρίως την ποικιλία «Καλαμών»,
4. Ο νανισμός, αφορά και τις τρεις προαναφερθείσες ποικιλίες.

Οι πρώτες παρατηρήσεις υποκειμένων σε φυτωριακό επίπεδο αλλά και στον αγρό είναι ενθαρρυντικές, ελπίζοντας ότι στο άμεσο μέλλον θα υπάρξουν και τεκμηριωμένες επιστημονικές μελέτες.

* ΠΗΓΗ ΦΩΤΟ: Γιώργος Κωστελένος, «Ελαιοπαραγωγή»